

Ця концепція пояснює також існування феномену так званих «двох орієнтацій». Це – «боротьба двох позицій, представники яких у складних суспільно-політичних ситуаціях схильні надавати вирішального значення або власному народу, його енергії, здібностям, або зовнішнім силам». Маргінальний стан України позначився і на змісті національної ідеї. Українці упродовж століть мріяли про те, як би вирватися з обіймів своїх «доброзичливих» сусідів. Орієнтація на «незалежність від» є стійкою ментальною настановою, яка спрямовує активність українців головним чином у напрямку долання, руйнації існуючого стану речей і значно менше стимулює державотворення.

Нація, яка довго перебувала під іноземним гнітом і культура якої піддавалася тотальному нищенню, починає набувати нових ментальних рис. У неї розвивається мімікрія, тобто здатність пристосуватися до чужих порядків, формальне сприйняття суспільних ідеалів і норм, консерватизм як спосіб захисту і збереження власних етнічних рис, комплекс «меншовартості». Досвід України показує, що політична культура поневоленої нації дедалі більше характеризується конформізмом, забуттям власних традицій і символів, насиченням суспільної свідомості та суспільних відносин чужоземними цінностями і нормами, посиленням аморальних виявів та рабської психології. У цілому можна зробити такий висновок: ментальність нації, яка тривалий час не мала власної державності і перебувала в неволі, серйозно деформується. На глибинному рівні психіки продовжують функціонувати власні ментальні риси, але на них починають нашаровуватися набуті в умовах неволі ментальні настанови. Останні все більше блокують, деформують і витісняють компоненти національної ментальності. Аналогічній трансформації піддається і політична культура. Тому не дивно, що в нинішній українській політичній культурі функціонує стійкий компонент проросійської субкультури, який часто успішно конкурує з власне українськими політичними цінностями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Янів, В. Нариси до історії української етнопсихології [Текст] / В. Янів. – С. 9.
2. Кульчицький, О. Світовідчуття українця [Текст] / О. Кульчицький // Укр. душа. – К., 1992. – С. 48.
3. Культурно-исторический процесс и проблема рациональности [Текст]. – К. : Наук. думка. – 1985. – 213с.

Ю. С. Седая

ПРАВОВАЯ КУЛЬТУРА КАК ФАКТОР ПРОФЕССИОНАЛИЗМА ВРАЧА

В настоящее время проявляется тенденция к медиализации общества – сложного социокультурного феномена, связанного с возрастающими потреб-

ностями в качественном медицинском обслуживании. Ее результатами являются изменение характера социальных отношений в сфере профессиональной деятельности врача, формирование новых нормативных и этико-правовых положений. При этом медиализация общества еще не стала условием формирования его медицинской культуры, что связано с господствующим в сознании людей недоверием к профессии врача. Это обусловлено прежде всего тем, что сложные глобальные изменения, связанные с информатизацией и либерализацией общества, изменяют характер врачебной деятельности, ее организацию, нравственно-правовое содержание. Именно поэтому актуальной является проблема правовой культуры врача. Высокий уровень правовой культуры медицинских работников должен стать фактором профессионализма врача и как следствие важнейшим аспектом в возврате доверия к современной медицине.

Правовая культура – часть общей культуры личности врача, которая отражает качественное состояние врачебной профессии. Она включает правила, нормы, правовые установки, представления о праве, правосознание, систему правовых знаний и ценностей, правовое поведение. Эта культура имеет исполнительский, функциональный характер, выражает единство и противоречия моральных обязательств и юридических обязанностей, оценку правомерности поступков и действий, представления о нормативном поведении врача.

Основным шагом в формировании правового поведения врача выступает феномен социализации. Социализация – это процесс влияния культуры на личность, которая готовит ее к жизни в обществе, учит ее основным нормам, ценностям, стереотипам, которые соответствуют принятым в обществе образцам поведения, формируют у нее способность играть определенные социальные роли. В процессе социализации врача одну из главных ролей играет учебное заведение, в котором будущий врач получает основы профессии. Помимо спецкурсов, которые изучает врач, он также формирует свои личностные и профессиональные качества, которые способствуют формированию правового поведения, социальной активности и высокого профессионализма.

Этот факт можно проследить на примере социологического исследования, проведенного научной лабораторией педагогической психологии и социологии Харьковского национального медицинского университета (ХНМУ) в 2009 г. В исследовании принимали участие 746 респондентов (выпускников вуза). Из них 486 респондентов (65 % от общего числа опрошенных) обучаются на контрактной основе; 262 (35 %) – на бюджетной основе; 282 респондента (38 % от общего числа опрошенных) – представители мужского пола, 464 – женского (62 %).

Респондентам было предложено оценить различные личностные и профессиональные компетенции, которым они обучились в ХНМУ. Согласно результатам исследования к основным качествам, которым они обучились в университете, будущие врачи отнесли следующие:

- 1) умение общаться с людьми (в среднем его назвали 75 % всех опрошенных выпускников);
- 2) умение самостоятельно принимать решения (72 %);
- 3) умение добиваться успеха (70 %);
- 4) умение использовать полученные знания и навыки (69 %).

На наш взгляд, все эти качества способствуют формированию социальной роли врача, в основе которой лежит высокий уровень профессионализма.

Однако не стоит забывать, что социализация, – это и нормы, в том числе правовые, которые складываются из системы взаимоотношений «врач-пациент» и являются основой правовой культуры врача.

Так, данные всеукраинских социологических исследований указывают на явно недостаточные знания и непонимание в первую очередь медицинским персоналом содержания норм, посвященных правам пациентов, например таких, как право на согласие и отказ от медицинского вмешательства, право на информацию о состоянии здоровья, право на конфиденциальность информации о персональном состоянии здоровья и т. п. Познания наших врачей в области медицины пока ограничены только исключительно медицинскими технологиями. Знания же о правомочности того или иного медицинского решения и ответственности перед законом за неверное решение в каждом конкретном случае считаются такими, которые не относятся к медицинским знаниям [1].

Результаты исследований показывают, что, проходя основной этап социализации в вузах, выпускники, становясь врачами, не придают значения роли и значимости правовой культуры.

Роль правовых знаний в упорядочении деятельности врача весьма значительна. Правила поведения врача, закрепленные в нормах права, должны быть известны врачам, понятны и осознаны ими. Правовая информированность является необходимым условием для деятельности в медицинской сфере. Повышение роли правовых знаний обусловлено прежде всего необходимостью решения нелегкой практической проблемы совмещения тенденции к повышению профессионального уровня и компетенции в специальных вопросах с общекультурным ростом, который в значительной мере связан с изучением правовых проблем. Этот факт является базовым в формировании ответственного отношения врача к реализации своих прав, выполнению своих обязанностей и достижению высокого уровня профессионализма.

ЛИТЕРАТУРА

1. Глуховский, В. В. Проблемы продвижения прав пациентов в Украине, готовность украинского общества и системы здравоохранения [Текст] / В. В. Глуховский // Главный врач. – 2002. – №5. – С.40–43 // Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://www.experts.in>.
2. Кудрявцев, В. Н. Современная социология права [Текст] : учебник для юрид. фак. и ин-тов / В. Н. Кудрявцев, В. П. Казимирчук. – М. : Юрист, 1995. – 297 с.

3. Курганов, С. И. Социология для юристов [Текст] : учеб. пособие для студ. вузов / С. И. Курганов, А. И. Кравченко. – М. : Закон и право, 1999. – 255 с.
4. Оспанов, С. И. Социология права [Текст] : учеб. пособие для вузов / С. И. Оспанов. – Алматы : Раритет, 2002. – 336 с.
5. Юридическая социология: учебник для вузов / В. Глазырин, Э. Н. Грибакина, Н. Гулина, Г. Емельянов. – М. : НОРМА: ИНФРА–М., 2000. – 368 с.

І. В. Підкуркова, кандидат соціологічних наук

РОЛЬ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ У ЗАКОНОТВОРЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У процесі розбудови правової держави особливого значення набуває законотворча діяльність. Нормативне впорядкування відбувається завдяки створенню і впровадженню в життя соціуму правових норм (законів) та інших нормативно-правових актів. Закони, що ухвалюються, утворюють кістяк чинної системи права як оновленого соціального інституту і надають прагматичну цілісність новим соціальним зв'язкам та взаємодіям. Важливе завдання, що саме вирішується в даний час у цій сфері, – це реформування правової системи України (зокрема, законодавства і правозастосовних органів). Власне, в такий спосіб актуалізується не тільки питання підвищення якості законів, а й проблема їх соціальної легітимації в суспільстві.

Питання вдосконалення процесу законотворчості в науці традиційно розглядається у двох аспектах: соціальному і техніко-юридичному. В контексті нашого дослідження більш актуальним є соціальний зміст законодавства, який визначається відповідністю суспільним потребам та інтересам, що зумовлюють поведінку членів громадянського суспільства. Учасники передбачених законом правових дій обстоюють не абстрактне втілення будь-яких правових норм, а реалізацію певних соціальних інтересів, яка виявляється через фактичну дію певної правової норми. Тому для створення якісного закону існує необхідність у формуванні дієвого механізму з виявлення, врахування та узгодження інтересів усіх соціальних, економічних, політичних, демографічних, професійних, національних та інших груп (верств) українського суспільства.

Одним зі шляхів посилення легітимації законотворчості є виявлення структури і динаміки потреб та інтересів людей через вивчення громадської думки. Представлений в громадській думці неупорядкований, хаотичний конгломерат думок і позицій законодавець має звести до такої загальної основи, яка може бути сформульована у вигляді загальної норми закону.

Навіть за дещо нестійкими виявами громадської думки завжди стоять об'єктивні потреби суспільного життя. Досить часто вони можуть і не усвідомлюватися носіями громадської думки, представлятися у завуальованих судженнях чи просто у викривленому вигляді. Але якщо за мінливими і зовнішньо суперечливими висловлюваннями і оцінками громадськості дослід-